The prosecutor's informing of the civil instance on the grounds of the art 245 para. 1 letter c[1]) of the Penal Procedure Code

Sesizarea instanței civile de către procuror în temeiul art. 245 alin. 1 lit. C[1]) C. Proc. Pen.

Mihaela Laura PAMFIL*

Abstract:

This paper does not analyse if the prosecutor should have the right to seize the civil court in any case or not. The aim of this paper is to present an argued point of view on the limits of the prosecutor's right to inform the civil court in order to annul a false document. The opinion of the author is based on the Decision no XV/2005 of the High Court of Cassation and on the provisions of the Criminal Procedure Code and Civil Procedure Code.

Keywords:

limits of the prosecutor's right, informing of the court, annulment of a false document

Reglementarea în Codul de procedură penală a dreptului procurorului de a sesiza instanţa civilă în vederea desfiinţării totale sau parţiale a unui înscris a dat naştere unei practici judiciare neunitare, instanţele apreciind în mod diferit întinderea acestui drept acordat procurorului. În mod surprinzător, un rol important în crearea practicii judiciare neunitare l-a avut şi Decizia nr. XV din 21 noiembrie 2005 pronunţată în interesul legii de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

Declararea recursului în interesul legii a fost prilejuită de interpretările diferite date în practica judiciară, dispoziţiilor art. 14 alin. 3 lit. a) C. proc. pen. potrivit cărora repararea pagubei se face potrivit dispoziţiilor legii civile în natură, prin restituirea lucrului, prin restabilirea situaţiei anterioare săvârşirii infracţiunii, *prin desfiinţarea totală ori parţială a unui înscris* şi prin orice alt mijloc de reparare. Astfel, unele instanţe s-au pronunţat în sensul că, în aceste cazuri, organul judiciar competent să dispună desfiinţarea totală sau parţială a unui înscris falsificat este procurorul care a adoptat soluţia de netrimitere în judecată, alte instanţe s-au pronunţat în sensul că instanţa penală are competenţa de a desfiinţa înscrisurile falsificate, iar alte instanţe,

* Doctor în drept, conferenţiar universitar, Facultatea de Drept, Universitatea "Petre Andrei" din Iaşi; procuror, Parchetul de pe lângă Judecătoria Deta

PAMFIL, M., (2010) The prosecutor's informing of the civil instance on the grounds of the art 245 para. 1 letter c1) of the Penal Procedure Code in Jurnalul de Studii Juridice, Anul V, Nr. 1-2/2010

dimpotrivă, în sensul că instanţa civilă are competenţa de a desfiinţa asemenea înscrisuri.

Această din urmă accepţiune a fost apreciată ca fiind corectă atât de procurorul general, ca titular al recursului în interesul legii, cât şi de Înalta Curte. Aceasta nu s-a limitat însă numai la a preciza care este autoritatea judiciară competentă să dispună desfiinţarea înscrisului, ci a stabilit şi limitele în care procurorul în faţa căruia se află cauza poate solicita desfiinţarea. Instanţa supremă a statuat că, în cauzele în care acţiunea penală s-a stins în faza de urmărire penală, printr-o soluţie de netrimitere în judecată, adoptată de procuror, acesta are calitatea de a exercita în faţa instanţei civile acţiunea pentru desfiinţarea totală sau parţială a unui înscris falsificat, numai în cazurile prevăzute de art. 45 alin. 1 C. proc. civ., în celelalte cazuri, acţiunea aparţinând părţilor.

La aproximativ 6 luni după publicarea în Monitorul Oficial a acestei decizii, în cuprinsul art. 245 alin. 1 C. proc. pen. care reglementează dispoziţiile complementare ale ordonanţei de încetare a urmăririi penale a fost introdusă* o nouă literă, lit. c1) potrivit căreia procurorul care a dispus încetarea urmăririi penale ori scoaterea de sub urmărire penală, va dispune prin ordonanţă şi asupra sesizării instanţei civile competente cu privire la desfiinţarea totală sau parţială a unui înscris.

Noul text nu face nici o menţiune cu privire la limitele în care procurorul poate să exercite acest drept, fapt ce a fost apreciat de unii practicieni ca o recunoaştere a unui drept plenipotenţiar al procurorului de a sesiza instanţa civilă în vederea desfiinţării unui înscris falsificat, considerându-se că, faţă de această modificare, Decizia nr. XV/2005 a rămas fără obiect. Parchetul General de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie s-a raliat acestei opinii, recomandând procurorilor să promoveze acţiuni civile în vederea desfiinţării

În ceea ce ne priveşte nu putem fi de acord cu această opinie şi cu raţionamentul ce stă la baza ei.

Potrivit art. 414^2 alin. 1 C. proc. pen. menirea recursului în interesul legii este aceea de a asigura *interpretarea* şi aplicarea unitară a legilor penale şi de procedură penală pe întreg teritoriul ţării. Pronunţarea unei decizii în interesul legii presupune aşadar o activitatea de interpretare, de identificare şi stabilire a sensului unei dispoziţii legale prin coroborarea acesteia cu celelalte dispoziţii legale aplicabile în materie şi cu principiile care guvernează dreptul substanţial sau procesual. Înalta Curte nu creează prin deciziile date în interesul legii, norme noi, chiar dacă cele hotărâte de ea au, din momentul publicării, putere de lege. Îndeplinindu-şi atribuţiile de interpretare a legilor, Înalta Curte nu se suprapune legiuitorului, ci, dimpotrivă, asigură realizarea scopului urmărit de legiuitor prin

* Completarea textului art. 245 s-a făcut prin Legea nr. 356/2006, pentru modificarea şi completarea Codului de procedură penală, precum şi pentru modificarea altor legi

PAMFIL, M., (2010) The prosecutor's informing of the civil instance on the grounds of the art 245 para. 1 letter c1) of the Penal Procedure Code in Jurnalul de Studii Juridice, Anul V, Nr. 1-2/2010

edictarea normei legale, arătând cum trebuie să fie interpretate anumite dispoziţii legale.

Ca urmare, obiectul unei decizii pronunţate în interesul legii este acela de a oferi o interpretare unei dispoziţii legale, interpretare care este obligatorie pentru toate instanţele judecătoreşti. Pentru ca o decizie să rămână fără obiect e necesar ca textul pe care ea îl interpretează fie să fie abrogat, fie să fie modificat de aşa manieră încât dezlegarea dată de instanţa supremă să nu mai poată fi aplicabilă. În situaţia ce face obiectul acestei lucrări, nu ne aflăm în prezenţa nici uneia din cele două alternative. Textul art. 14 alin. 3 lit. a) C. proc. pen. este încă în vigoare şi nu a suferit nici o modificare ulterior pronunţării Înaltei Curţi. De asemenea, a rămas neschimbat şi textul art. 45 alin.1 C. proc. civ. la care instanţa supremă s-a raportat în momentul adoptării deciziei. Nu se poate considera aşadar, considerăm noi, că Decizia nr. XV/2005 ar fi rămas fără obiect.

Nici în situaţia în care legiuitorul ar fi abrogat dispoziţia legală respectivă, pentru ca ulterior să o reintroducă, chiar într-un alt articol sau alineat decât cel asupra căreia s-a pronunţat instanţa supremă, nu se poate considera că decizia acesteia a rămas fără obiect, decât pentru intervalul de timp scurs între momentul abrogării şi cel al reintroducerii, tocmai pentru că avem de a face cu o interpretare a legii, cu o stabilire a sensului şi scopului ei.

Un argument care ar putea susţine dreptul nelimitat al procurorului de a solicita instanţei civile desfiinţarea totală sau parţială a unui înscris este înscris chiar în textul art. 45 alin. 1 C. proc. civ. care prevede că Ministerul Public poate porni acţiunea civilă ori de câte ori este necesar pentru apărarea drepturilor şi intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicţie şi ale dispăruţilor, precum şi *în alte cazuri expres prevăzute de lege*. Ar fi posibil însă ca textul art. 245 alin. 1 lit. c[1]) C. proc. pen. să fie considerat un „caz expres prevăzut de lege"? Din punctul nostru de vedere, răspunsul este negativ, căci formularea este mult prea generală şi atotcuprinzătoare pentru a răspunde exigenţelor unui „caz expres prevăzut de lege" care pretinde exprimarea cu claritate a cazurilor şi condiţiilor în care procurorul poate acţiona. Un exemplu de „caz expres prevăzut de lege" în care procurorul poate sesiza instanţa civilă întâlnim, spre exemplu, în Legea nr. 14/2003* a partidelor politice care prevede în mod expres în art. 26 alin. 1, art. 46 şi art. 47 care sunt condiţiile în care Ministerul Public poate să solicite încetarea activităţii unui partid politic, dizolvarea lui sau constatarea încetării existenţei lui.

Nici invocarea prevederilor art. 130 alin. 1 din Constituţie, conform cărora în activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societăţii şi apără ordinea de drept, precum şi drepturile şi libertăţile cetăţenilor, ca argument al fundamentării unei acţiuni formulate la instanţa civilă de procuror în vederea desfiinţării unui înscris nu ni se pare corectă. Prevederile constituţionale stabilesc rolul Ministerului Public în general, fără a face o

* Publicată în Monitorul Oficial nr. 25 din 17 ianuarie 2003.

PAMFIL, M., (2010) The prosecutor's informing of the civil instance on the grounds of the art 245 para. 1 letter c1) of the Penal Procedure Code in Jurnalul de Studii Juridice, Anul V, Nr. 1-2/2010

distincţie expresă între procesul penal şi procesul civil, ceea ce nu înseamnă că procurorii îşi exercită atribuţiile în egală măsură în ambele categorii de procese. Dimpotrivă, rolul procurorilor în promovarea şi în exercitarea cauzelor penale, civile sau de altă natură este reglementat de legile organice în materie, care complinesc reglementarea cadru, de principiu, cuprinsă în prevederile constituţionale.

De altfel, în anul 2002, Curtea Constituţională a respins* o excepţie de neconstituţionalitate a prevederilor art. 45 alin. 1 C. proc. civ., statuând că aceste prevederi nu contravin dispoziţiilor art. 130 alin. 1 din Constituţie, astfel că, până la o eventuală modificare a jurisprudenţei Curţii, dispoziţiile art. 45 alin. 1 C. proc. civ. trebuie considerate ca fiind constituţionale şi trebuie aplicate ca atare atât de instanţe, cât şi de parchete. Legalitatea ca principiu fundamental al activităţii judiciare, obligă pe toţi participanţii la desfăşurarea unui proces penal sau civil să îşi circumscrie acţiunile numai în limitele prescrise de lege, indiferent dacă o normă le apare, prin prisma convingerii lor, justificată sau nu, în conformitate cu prevederile constituţionale sau nu. Cu atât mai mult procurorii, în a căror atribuţii se înscrie şi supravegherea respectării legii, ar trebui să acţioneze numai în limitele în care legea le permite, chiar dacă ar aprecia că prin acele limite le este îngrădită posibilitatea de a-şi îndeplini alte atribuţii pe care tot legea le prevede.

Scopul acestei lucrări nu este acela de a stabili dacă dreptul procurorului de a sesiza instanţa civilă ar trebui să fie sau nu supus unor limite sau restricţii, ci doar acela de a stabili care este legea aplicabilă în această materie şi căreia procurorul trebuie să i se conformeze în activitatea sa.

Din aceste considerente, apreciem că în prezent, procurorii nu au dreptul de a promova o acţiune în faţa instanţei civile pentru desfiinţarea totală sau parţială a unui înscris decât atunci când desfiinţarea ar fi necesară pentru apărarea drepturilor sau intereselor legitime ale minorilor, persoanelor puse sub interdicţie sau ale dispăruţilor, sau când aceasta ar fi prevăzută în mod expres de lege.

În ceea ce ne priveşte, prin inserarea în textul art. 245 alin. 1 a literei c1), legiuitorul a urmărit doar să transpună decizia instanţei supreme în Codul de procedură penală, furnizând un suport legal pentru dreptul procurorului de a cere instanţei civile desfiinţarea unui înscris. Neprecizarea limitelor de acţiune a procurorului, care au declanşat discuţiile şi controversele despre care am făcut anterior vorbire, nu era însă necesară, întrucât aceste limite erau deja stabilite cu putere de lege de Înalta Curte prin Decizia nr. XV/2005.

* Decizia nr. 71 din 5 martie 2002, publicată în Monitorul Oficial nr. 309 din 10.05.2002.

PAMFIL, M., (2010) The prosecutor's informing of the civil instance on the grounds of the art 245 para. 1 letter c1) of the Penal Procedure Code in Jurnalul de Studii Juridice, Anul V, Nr. 1-2/2010

References:

Codul de procedura penala
Codul de procedura civila
I.C.C.J, Sectiile Unite, dec. nr. XV/2005, publicata in Monitorul Oficial nr. 119 din 08.02.2006
Curtea Constitutionala, dec. nr. 71/2002, publicata in Monitorul Oficial nr. 309 din 10.05.2002

PAMFIL, M., (2010) The prosecutor's informing of the civil instance on the grounds of the art 245 para. 1 letter c1) of the Penal Procedure Code in Jurnalul de Studii Juridice, Anul V, Nr. 1-2/2010